

SZAKMAI ÖNÉLETRAJZ

SZEMÉLYES ADATOK

Név **DR. RÁCZ ANITA**

Telefon **(52) 512-900/22193, 23098**

E-mail racz.anita@arts.unideb.hu

VÉGZETTSÉG, EGYETEMI TANULMÁNYOK

- 1989–1990 Bessenyei György Tanárképző Főiskola Nyíregyháza,
magyar–történelem szak
- 1990–1995 Kossuth Lajos Tudományegyetem,
magyar–történelem szak
- Elnyert képesítés **Magyar nyelv és irodalom–történelem szakos középiskolai tanár**
megnevezése Kossuth Lajos Tudományegyetem BTK
- Az egyetemi évek alatti tudományos munka 1995: Az Árpád-kori helynevek névrendszertani vizsgálata (OTDK dolgozat, kiemelt első hely)
1994–1995: Magyar Nyelvtudományi Tanszék demonstrátora
1993: Az Árpád-kori folyónevek névtani elemzése (OTDK dolgozat, II. hely)
- 1995–1998 Kossuth Lajos Tudományegyetem, **doktori program** névtani alprogramjának nappali hallgatója

NYELV

anyanyelv magyar
idegen nyelv francia közép fok: Idegennyelvi Továbbképző központ, ORIGO kétnyelvű vizsgarendszer; A (szóbeli), B (írásbeli)

MUNKAHELY

- 1999– **DEBRECENI EGYETEM (KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM) MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TANSZÉK**
- Beosztás **EGYETEMI DOCENS**
- Főbb tevékenység Az elmúlt húsz évben harminc stúdium oktatása nappali, levelező és PhD-képzés keretében (gyakorlatok, szemináriumok, előadások); húsz szakdolgozat vezetése; jelenleg egy doktorandusz témavezetője; egy DETEP-es hallgató munkáját irányítottam.
- Oktatott tárgyak **DE BTK MA képzés (2009–) Előadás:** Jelentéstan; *Szemináriumok, gyakorlatok:* A magyar személynevek története, A történeti helynévkutatás alapjai, A történeti nyelvészet kutatási módszerei, Az etimológia elmélete és módszere, Kutatásmódszertani szeminárium (1–2.), Nyelvtörténeti elemzési gyakorlat, Szakdolgozati konzultáció, Szóalkotás.
DE BTK BA képzés (2006–) Előadás: Jelentéstan, Bevezetés a nyelvtudományba; *Szemináriumok, gyakorlatok:* A magyar nyelv történetének írott forrásai, A magyar személynevek története, A magyar szófajok rendszere, A nyelvészeti kutatás alapjai, Magyar kódexek, Magyar szórványemlékek, Magyar szövegemlékek, Név és kultúra, Nyelvészeti filológiai szeminárium, Szakdolgozat elkészítése,

Szakedolgozati szeminárium (1–3.), Szóalkotás, Záródolgozati szeminárium (1., 2.).

DE BTK osztatlan képzés (1996–) *Előadás:* Jelentéstan, Bevezetés a nyelvtudományba; *Szemináriumok, gyakorlatok:* Alaktani elemzési gyakorlat, A magyar szóalkotás rendszere, A magyar szófajok rendszere, A magyar szókincs története, Kódexeink, Magyar szórványemlékek, Magyar szövegemlékek, Mai magyar helyesírás, Név és kultúra, Régi magyar helynévadás, Szakedolgozat elkészítése, Szakedolgozati előkészítő szeminárium (1–2.), Szakedolgozati szeminárium (1–3.), Szóalkotás, Záródolgozati szeminárium.

DE BTK levelező képzés *Előadás:* Jelentéstan; *Szemináriumok, gyakorlatok:* Magyar szórványemlékek, Magyar szövegemlékek.

DE BTK tanártovábbképzés *Előadás:* Jelentéstan

Doktori képzés 2003– : magyar nyelvtudományi egyetemi doktori program (oktatás és témavezetés), majd Debreceni Egyetem Nyelvtudományok Doktori Iskola (oktatás és témavezetés).

Összesen négy doktorandusz témavezetője. Rendszeresen bizottsági tag doktori védéseken és PhD értekezés hivatalos bírálója, habilitációs eljárások tagja.

Doktori órák: A népnévi eredetű helynevek problémái, Helynévkutatás és nyelvtörténet, Helynévkutatás és történelem, Népszerűtörténet és helynévkutatás, Szemantika, Témavezetői szeminárium.

Témavezetői tevékenység, tehetséggondozás **PhD:** Jelenleg egy (Vékony Vivien), összesen négy doktorandusz témavezetője, közülük eddig abszolutóriumig jutott el egy (Oroszi Hajnalka), abszolutóriumot szerzett egy (Barta Viktória, 2013), sikeresen védte meg disszertációját szintén egy (Kovács Éva, 2013).

Szakedolgozat: Húsz szakedolgozat vezetése.

Tehetséggondozás (DETEP): egy hallgató (Szalmasági Edit) témavezetője.

- 2016– Beosztás DEBRECENI EGYETEM MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TANSZÉK docens
- 2004–2016 Beosztás DEBRECENI EGYETEM MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TANSZÉK adjunktus
- 2001–2004 Beosztás DEBRECENI EGYETEM MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TANSZÉK tanársegéd
- 1999–2001 Beosztás KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TANSZÉK tudományos segédmunkatárs
- 1998–1999 Beosztás KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TANSZÉK predoktori ösztöndíjas
- 1995–1998 Beosztás KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TANSZÉK PhD ösztöndíjas
- 2017–2023 Tisztség DEBRECENI EGYETEM MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET intézetigazgató

• 2016– Tisztség DEBRECENI EGYETEM MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TANSZÉK tanszékvezető

• 2015–2017 Tisztség DEBRECENI EGYETEM MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET intézetigazgató-helyettes

Egyéb egyetemi tevékenység 2021–: DE Nyelvtudományok Doktori Iskola minőségbiztosítási vezetője

2016–: DE–BTK Kari Tanács tagja

2015–: DE–BTK Stratégiai Bizottság tagja

2015–: DE–BTK Kari TVSz. Bizottságának tagja

2014–2016: DE–BTK Kiadói Bizottság tagja

2008–: felvételi mesterképzési tanácsadó

2000–2016: DE–BTK Oktatási Bizottságának tagja

Egyéb tevékenység

2016–: a Kiss Lajos-díj Kuratóriumának elnöke

2015–: a Magyar Nyelvtudományi Társaság Debreceni Csoportjának elnöke

2006–2015: a Magyar Nyelvtudományi Társaság Debreceni Csoportjának titkára

TUDOMÁNYOS

FOKOZATOK

• 2003 **PhD** (Debreceni Egyetem)

• 2015 **habilitáció** (Debreceni Egyetem)

TUDOMÁNYOS

KUTATÓMUNKA

A magyar nyelvészetben belül szűkebb kutatási köröm a magyar nyelvtörténet, illetve a történeti névtan. Korábban a régi Magyarország Bihar vármegyéjének helyneveit kutattam a honfoglalástól 1526/1600-ig, e munka összefoglalásaként jelent meg 2005-ben „A régi Bihar vármegye településneveinek nyelvészeti vizsgálata”, illetve az ehhez szorosan kapcsolódó „A régi Bihar vármegye településneveinek történeti-etimológiai szótára” című könyvem 2007-ben. Ez utóbbi munkának 2022-ben a második, javított kiadása is napvilágot látott.

A tanszéki munkaközösségben folyó nagyobb szabású munkákban, a kutatási körömhöz kapcsolódó pályázatok munkálataiban is közel két évtizede részt veszek. Aktívan közreműködöm a „Magyar Névarchívum” nevű elektronikus adatbázis létrehozásában, a „Magyar Névarchívum Kiadványai” című sorozat köteteinek kiadásában, amelynek keretében olyan nagyobb lélegzetű kiadványok is napvilágot láttak, mint a „Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból” első három kötete (1. Abaúj–Csongrád vármegye, 2. Doboka–Győr vármegye, 3. Heves–Küküllő vármegye, 4. Liptó–Pilis vármegye), a „Korai magyar helynévszótár” első kötete, illetve a „Helynévtörténeti tanulmányok” sorozat tizenhét kötete. Szintén részt veszek a Magyar Digitális Helynévtár történeti moduljának létrehozásában, illetve 2013-tól az MTA–DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport munkájában mint tudományos munkatárs. 2022-től tagja vagyok az MTA Nemzeti Kutatási Programok között a Tudomány a magyar nyelvért nemzeti program egyik alprogramjaként támogatott Magyar Nemzeti Helynévtár Program kutatócsoportjának.

Kutatásaimnak egy újabb iránya a Kárpát-medence nép- és törzsnévi eredetű településneveinek monografikus munkában való feldolgoása volt. Ennek a kutatásnak az eredményeként látott napvilágot 2011-ben az „Adatok a népnévvel alakult régi településnevek történetéhez” című könyv, amelyhez szorosan kapcsolódik a 2016-ban megjelent „Etnonimák a régi magyar településnevekben” című habilitációs munkám. Legújabban publikációim közül a Hoffmann István és Tóth Valéria kollégáimmal közösen írt „Régi magyar helynévadás. A korai ómagyar kor helynevei mint a magyar nyelvtörténet forrásai” (Budapest, Gondolat Kiadó, 2018. 542 lap) című összefoglaló monográfia emelkedik ki.

Jelenleg különböző településnévrendszerek strukturális, kronológiai és szemantikai sajátosságainak összevető vizsgálatát végzem annak a szempontnak a középpontba állításával, hogy az egyes területek névrendszerének különbségeit, az ún. névmintázatok (névjárások) kialakulását mennyiben határozzák meg a nyelven kívüli, külső körülmények közül – az idegen nyelvű környezet hatása és a migráció mellett – a természeti földrajzi környezettel nagy mértékben összefüggő településtörténeti tényezők. A kutatás alapja a Sebes-Körös, a Szamos, a Maros és a Kis-Küküllő folyók völgyének településnévkorpusza.

Nemzetközi kapcsolatok

A nemzetközi tudományos szakmai életben való részvételemet jelzik a **nemzetközi konferenciákon** való részvételeim (VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus. Debrecen, 2006. – VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus. Kolozsvár, 2011. – XXV. Nemzetközi Névtudományi Konferencia, Glasgow, 2014. – Name and Naming c. konferencia (ICONN 3.) Baia Mare, 2015. szeptember 1–3. – XXVI. International Congress of Onomastic Sciences, Debrecen, 2017.), valamint külföldi (Acta Onomastica (cseh), La Nouvelle Revue d’Onomastique (francia), Namenkundliche Informatione (német), Voprosy Onomastiki (orosz)) és hazai (Nyelvtudományi Közlemények, Folia Uralica Debreceniensis, Onomastica Uralica) szakfolyóiratban, **idegen nyelven megjelenő 11 tanulmányom**. Hoffmann István és Tóth Valéria kollégáimmal 2017-ben bocsátottuk közre a magyar történeti helynévtudomány **angol nyelvű összefoglaló monográfiáját** „History of Hungarian Toponyms” címmel (Hamburg, Helmut Buske Verlag, 2017. 313 lap).

DÍJAK, ÖSZTÖNDÍJAK, SIKERES PÁLYÁZATOK

- 2021: DE–BTK Elismerő Oklevele
- 2018: Debreceni Egyetem Publikációs Díja (Hoffmann Istvánnal és Tóth Valériával közösen a *History of Hungarian Toponyms* c. kötetért)
- 2015: DE–BTK Elismerő Oklevele
- 2011–2013: Bolyai János Kutatási Ösztöndíj
- 2011: Bolyai János Kutatási Ösztöndíj Kuratóriumának elismerő oklevele
- 2009: Debrecen Város Kultúrájáért Alapítvány Alkotói Ösztöndíja
- 2008: Kiss Lajos-díj
- 2007–2010: Bolyai János Kutatási Ösztöndíj (záró minősítése: kiemelkedő)
- 1998–1999: predoktori ösztöndíj (KLTE)

1995–1998: PhD ösztöndíj (KLTE)

2022–2032: MTA–DE Magyar Nemzeti Helynévtár Program
(résztevő, kapcsolati vezető)

2020–2024: ELKH–DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport
(tudományos munkatárs)

2019–2020: ELKH–DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport
(tudományos munkatárs)

2018–2020: Nemzetközi tudományos együttműködési program a
Kárpát-medence helynévrendszereinek feltárására, OTKA-
pályázat (résztevő)

2013–2019: MTA–DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport
(tudományos munkatárs)

2010–2012: Magyar nyelv- és névtörténeti kutatások, Kutatóegyetemi
pályázat (résztevő)

2006–2009: Helynévtörténeti vizsgálatok az ómagyar korból, OTKA-
pályázat (résztevő)

2001–2004: Korai ómagyar kori helynévszótár 1., OTKA-pályázat
(résztevő)

1997–2000: Felsőoktatási Kutatási és Fejlesztési Pályázat Magyar
névarchívum (résztevő)

1997–2000: Ómagyar kori történeti helynévtár, OTKA-pályázat
(résztevő)

SZAKMAI, KÖZÉLETI TEVÉKENYSÉG

Tagja a következő társaságoknak, bizottságoknak:

- Magyar Nyelvtudományi Társaság (2001–)
- MTA Köztestülete (2003–)
- Magyarságtudományi Társaság (2006–)
- ICOS (The International Council of Onomastic Sciences)
(2009–)
- Magyar Nyelvtudományi Társaság választmánya (2018–)
- MTA Magyar Nyelvészeti Munkabizottsága (2018–)

Debrecen, 2023. október 6.

Dr. Rácz Anita
egyetemi docens